

[bez názvu]

Claude Imbert Kant

◆ bytový seminář, česky | německy, vznik: 5. 12. 1984

◆ private seminar, Czech | German, origin: 5. 12. 1984

[bez názvu] [1984]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1984-12-05 Claude Imbert – Kant (1) [LVH203VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Pátého dvanáctý osmdesát tři, *Mademoiselle Imbert* o Kantovi. Jméno se píše I M B E R T.

Jiný hlas: *Tout d'abord, c'est pour moi un honneur de participer à vos travaux.* Především je pro mne ctí zúčastnit se vaší práce. *J'espère apprendre beaucoup de ce séjour à Prague.* Doufám, že se tady lečťemu vyučím. *Vous comprendrez que je n'en dise pas plus, mais que toute l'intensité de la pensée et de la sympathie sont dans ces quelques paroles.* Víc vám neřeknu, ale jistě pochopíte, že všechna sympatie a celé srdce je v těchto několika slovech úvodu.

J'ai eu la possibilité de parler de Walter Benjamin avant-hier chez quelques-uns de vos amis. Měla jsem možnost mluvit o Walteru Benjaminovi u některých vašich přátel před několika dny. *Ce que j'ai à vous dire aujourd'hui sur Kant sera quelque peu inspiré par la manière dont Benjamin a traité de Kant.* A to, co bych dnes chtěla říci o Kantovi, bude do značné míry inspirováno tím, co o něm řekl a napsal Benjamin. *Mais cela n'apparaîtra que dans la conclusion, et je vais maintenant exposer les raisons pour lesquelles je parlerai de la logique de Kant, indépendamment de toute technique, je l'éviterai au maximum, mais comme un problème fondamental du kantisme.* Ale to se objeví až v závěru a teď bych chtěla uvést důvody, pro které budu mluvit o logice Kantově nezávisle na všech technikách, kterým se pokusím vyhnout, ale hovořit o tom jako o základním problému kantismu.

Et quelques mots d'abord en manière d'introduction. Il y a actuellement, mondialement, ce que l'on appelle un retour à Kant, aussi bien en Europe qu'aux États-Unis. Nejdříve několik slov úvodem. Ve světě dnes se objevuje něco, co se dá nazvat světovým návratem ke Kantovi, v Evropě i ve Spojených státech. *Je pense que le fait que Monsieur Hejdánek ait souhaité un sujet sur Kant parmi quelques-uns que j'avais proposés montre qu'il y a ici également un retour à Kant.* I to, že mně toto téma bylo nabídnuto, svědčí o tom, že je o Kanta zájem.

Étant donné que ce retour à Kant se produit de manière répétitive depuis le début du dix-neuvième siècle, on peut se demander pourquoi spécifiquement nous revenons à Kant. Od počátku 19. století dochází k periodickým návratům ke Kantovi, a proto se nejprve ptejme, proč se ke Kantovi vracíme. *J'ai réuni huit possibilités, huit raisons, et j'ai essayé de les classer dans leur ordre d'importance, c'est-à-dire en allant du plus général au plus précis.* Shromáždila jsem osm možných důvodů a zkusila jsem je seřadit podle důležitosti, od důvodů obecnějších k specifitějším.

D'abord, la première raison pourrait être de s'émanciper des idéologies. Et vous voyez que déjà là, par cette possibilité, nous renvoyons à l'*Aufklärung*. Prvním důvodem by mohla být snaha emancipovat se od ideologií. Vidíte, že už tím jsme odkázáni na *Aufklärung*, na osvícenství. *Cette attitude est à peu près celle de Hannah Arendt.* Tento postoj zastává v podstatě Hannah Arendtová.

Alors ici, je précise un peu la question : est-ce que nous attendons de Kant un principe de tolérance entre le pouvoir politique et le pouvoir intellectuel ? Upřesním otázku, jestlipak očekáváme od Kanta princip tolerance mezi mocí politickou a mocí intelektuální? *Car il ne faut pas oublier que la question s'est posée sous Frédéric II de Prusse et Kant a obtenu la tolérance pour la philosophie.* Nesmíme zapomenout na to, kde Kant působil, to jest v Prusku, a že se mu podařilo vydobýt tam pro filosofii tolerované místo.

Est-ce que dans une période où les problèmes de stratégie et de perspective de guerre nous inquiètent tous, on attend par un retour à Kant un nouveau traité de Paix perpétuelle ? C'est le titre d'un ouvrage de Kant. Jestli snad v dobách, kdy se tolik mluví o válce, očekáváme od Kanta návrat k nějakému věčnému míru, což je titul jeho díla.

J'avance encore un peu : est-ce qu'on attend de Kant un absolu pour la morale, un absolu de la raison pratique ? Jestlipak očekáváme od Kanta něco absolutního pro morálku, pro praktický rozum? *Je signale que la théologie protestante, en particulier le commentaire de l'Épître aux Romains de Karl Barth, a beaucoup demandé à Kant.* Především, že i protestantská teologie, Karl Barth ve svém komentáři k Římanům, se do značné míry opírala o Kanta.

Ou bien attendons-nous de Kant, j'avance maintenant dans la technique philosophique, une théorie du jugement ? Či se blížíme v té technice filosofické, očekáváme snad od Kanta teorii úsudku, usuzování? *C'est bien là la dernière position de Hannah Arendt, qui est morte avant d'achever un manuscrit sur le jugement.* Hannah Arendtová než zemřela, napsala práci, která zůstala v rukopise právě o úsudku nebo soudu, tomu budeme říkat. Lepší bude úsudek.

Jiný hlas: Jako usuzování...

Jiný hlas: Úsudek. Úsudek. Usuzování.

Jiný hlas: To je těžko u nás. *Teorie, Kritika usuzování.* Usuzování ve sbírkách. *Urteil* tedy.

Jiný hlas: *Il est évident que Hannah Arendt, affrontée à la difficulté des problèmes politiques contemporains et à la montée du totalitarisme, a voulu donner au sujet philosophique une technique du jugement.* Hannah Arendtová čelila přímo politickým aktuálním problémům a vzmachu totalitarismu, a za těchto okolností chtěla dát filosofickému myšlení techniku usuzování. *Ce qui nous renvoie à une éthique de la conceptualisation et à une réflexion logique.* Což nás odkazuje na techniku konceptualizace a na logickou reflexi.

J'ajoute encore deux autres raisons qui peuvent nous conduire à un retour à Kant. Připojím ještě několik důvodů, které nám mohou zdůvodnit návrat ke Kantovi. *La première est surtout vraie pour la France, mais ne vous est pas étrangère, ce serait une technique de prudence contre les excès du modernisme, par exemple contre le structuralisme.* První důvod platí pro Francii, ale vám možná také nebude cizí, technika opatrnosti proti výstřelkům modernosti, například proti strukturalismu.

Jiný hlas: *Je vous dis tout de suite que ce n'est pas ma position et je vous montrerais même que je prends parti pour les modernes contre Kant.* Říkám hned, že to není moje stanovisko a řekla bych, že v tomto ohledu zastávám ty moderní myslitele proti Kantovi.

Mais je laisse maintenant cette polémique française. Il y a une raison plus générale. Le retour à Kant intéresse comme une mise en garde contre le positivisme des sciences. Tuto polemiku francouzskou nechám stranou. Je tu ještě jeden důvod obecnější, a to sice, že Kant představuje jakési varování před moderním pozitivismem.

Peut-on inventer une philosophie transcendantale à la mesure des sciences contemporaines? Otázkou, zda lze vytvořit filosofii, která by byla přiměřená současné vědě.

Et j'avance une dernière question sur laquelle je ne reviendrai qu'en conclusion. Si nous exaltons actuellement la philosophie des Lumières et la forme particulière que lui a donnée Kant, qui d'une certaine manière est la clôture de la philosophie des Lumières, est-ce que nous ne sommes pas conduits à repenser ce moment important de liaison entre l'âge baroque et l'ère moderne? A podotýkám tu poslední otázku, ke které se vrátím v závěru. Jestliže dnes exaltujeme filosofii osvícenskou a tu zvláštní formu, kterou jí dal Kant, který v jistém smyslu je uzavřením osvícenské filosofie, nejsme tím dovedeni také k promyšlení toho důležitého bodu zvratu mezi dobou baroka a dobou moderní?

Tout comme s'il y avait eu quelque chose d'obscur, de non élucidé par Kant, que nous devons maintenant traiter. Jako by bylo něco ještě temné, Kantem neprosvětleného, co my musíme teď probrat.

La difficulté de cette question m'oblige à m'arrêter un moment sur les vagues successives de retour à Kant. Nesnáz s těmi otázkami mě ještě nutí se zdržet tady u těch postupných vln zájmu o Kanta.

Je vous ai dit que ce retour à Kant n'est pas nouveau, prenons garde qu'il ne soit une simple répétition.

Když jsem řekla, že to není nové, ten návrat ke Kantovi, musíme nicméně upozornit na to, že se nejedná o pouhé opakování.

Il est remarquable qu'il y a un retour à Kant en période de crise. Déjà le néokantisme, au moment de la naissance de l'Empire allemand et particulièrement entre les deux guerres mondiales, et cette forme particulière que peut être le néokantisme, Husserl, entre les deux guerres, bien que sa tentative d'une logique phénoménologique ait été également influencée par la tradition aristotélicienne, par Brentano et par Trendelenburg. V tom návratu ke Kantovi v novokantismu na počátku německé říše a pak mezi dvěma válkami, a potom Husserl, kterého lze považovat za jakousi zvláštní odrůdu novokantismu, i když to jeho

myšlení bylo ovlivněno samozřejmě také jinou tradicí, aristotelskou, brentanovskou a Trendelenburgem. *Notre situation est un peu différente et même paradoxale. D'une part, notre retour à Kant et même avant Kant jusqu'à la philosophie des Lumières semble indiquer que nous recherchons sous le système kantien sa racine, sa genèse, quelque chose comme Kant avant le kantisme.* Naše situace je poněkud jiná, až paradoxní. Na jedné straně náš návrat ke Kantovi až k filosofii předkantovské, osvícenecké, napovídá, že hledáme v tom kantovském systému a za ním jeho kořeny, jeho mladost, něco jakoby Kanta ještě před kantismem.

D'autre part, nous sommes de manière pour toute l'Europe engagés délibérément dans une philosophie discursive à laquelle Kant a donné sa rigueur et une philosophie qui tout au long du XIXe siècle a accumulé, a capitalisé une immense littérature non seulement philosophique (d'une certaine manière tous les philosophes sont des post-kantiens), mais encore une immense littérature romanesque et historique. A na druhé straně jsme jako všichni Evropané zapojeni do diskurzivní filosofie, které Kant dal svůj přísný řád. A jde o filosofii, která v průběhu 19. století vytvořila celý kapitál své vlastní literatury, nejenom filosofické, jistým způsobem všichni filosofové jsou pokantovci, a potom tedy i literatury románů a historických děl.

Quant à l'influence de Kant sur la philosophie romantique, je n'ai pas le temps de l'exposer, mais elle est suffisamment connue. Pokud jde o vliv Kanta na romantickou filosofii, nemám čas, abych vám o něm pohovořila, to je ostatně dost dobře známo. *En particulier, je pense à la publication récente des fragments de l'Athenaeum.* Myslím teď na dílo nedávno vyšlé, *Zlomky z Athenaea*. *Quant à tous les grands philosophes, Fichte, Hegel et quelques autres, ont tous tenté de refaire Kant. Donc en retournant à l'Aufklärung, nous tentons de nous libérer de cette tradition intermédiaire.* Všichni velcí filosofové, Fichte, Hegel se pokoušeli znovu promyslet Kanta. Tím, že navazujeme přímo na *Aufklärung*, se pokoušíme osvobodit od této zprostředkující tradice.

Y aurait-il donc quelque chose de trop bien réussi et à la fois de manqué dans Kant? Je-li v Kantovi něco velice úspěšně prosazeného a i něco, kde se absolutně zmýlil? *Cette hésitation apparaît dans la manière dont l'école de Husserl puis Heidegger ont essayé de retrouver les Grecs derrière Kant.* Tady toto váhání nad soudem o Kantovi se projevuje i u Husserla, u Heideggera a v tom jejich zaměření se na řeckou filosofii, kterou hledali za Kantem.

D'autre part, des philosophes comme Benjamin ont privilégié plutôt que la théorie de l'objet et l'intentionnalité de la conscience, la théorie de l'expérience. Filosofové jako Benjamin upřednostňovali spíše než teorii objektu a intencionalitu vědomí teorii zkušenosti.

Jiný hlas: a v této naposledy zmíněné tendenci bych chtěla pokračovat tento večer. Předpokládám, a snad to později dovedu i argumenty, že celá ta potíž je v tom, jakým způsobem skoncoval Kant s osvícenskou filosofií, způsobem, jakým se vyrovnal s problémem, který podědil od *Aufklärung*, což mě vede k tomu, abych se zabývala základní částí jeho díla, to jest logikou.

Musím teď nejdříve ospravedlnit téma, které možná trochu překvapuje. Mluví se o Kantovi raději jako o člověku koperníkovské revoluce, jako o vynálezci transcendentální logiky, tedy o té rovnici, *l'équation critique*, o tom kritickém vyrovnání mezi...

Hejdánek: To srovnání, ano.

Jiný hlas: ...že objekt zkušenosti je totožný se zkušeností objektu. To znamená, že jsou to naše usuzovací schopnosti, které určují objekt, a nikoliv obráceně. Ale k této kantovské formuli se nelze dobrat nezávisle na logice. A způsob, jak k ní Kant dochází, to, co se nazývá transcendentální dedukcí pojmů, byl vždycky tou nejtemnější částí systému. Lze dokonce říci, že Heidegger i Husserl jsou pokusy, jak transcendentální dedukci obejít.

Opakuje se zde rovněž fenomén revoluce, a tak jako Carnap zavedl to, co nazývá novou logikou, Angličané si mohli dovolit vydat titul *A Revolution in Philosophy*.

Hejdánek: Cassirer?

Jiný hlas: Ano, Cassirer.

Hejdánek: Carnap, *nová logika*.

Jiný hlas: Ale znovu zde tuším repetitivní postup, který není založen ve věcech. Bod technický a základní mého výkladu bude ukázat, nakolik je celá kantovská filosofie zkušenosti spojena s určitou logickou technikou, která na jedné straně ukončuje reflexe *Aufklärung* o metodě a na druhé straně nás musí znepokojovat pro svá vlastní omezení.

Okopírovala jsem, samozřejmě je to ve francouzštině, ale může to přesto být užitečné. Hned řeknu, k čemu to bude sloužit. Logická tabulka, aby ji měl každý před sebou.

Hejdánek: Už tam víc asi není. Víc jich není. Tak.

Jiný hlas: Je to věc velice známá. Jediný důležitý bod je vidět, že tabulka, kterou máte před očima, se rozkládá na tři části. První část: logická tabulka úsudků se čtyřmi rubrikami. Druhá část: transcendentální tabulka pojmů rozvažování, *entendement*.

Hejdánek: Chápání.

Jiný hlas: A třetí část: tabulka principů přírodní vědy. Prozatím nepotřebujete vědět víc. Důležité je prostě vidět, že by bylo možné položit jednu tabulku na druhou. Jsou totiž přísně analogické. Takže na tomto textu vidíte, že grafická struktura kantovské dedukce ukazuje, jak dalece je ta první tabulka, tabulka úsudků, určující. Je to přinejmenším dostatečný argument pro to, abychom se vrátili k první tabulce, k tabulce úsudků.

Jiný hlas: – jsme tomu říkali. *Dans le grand œuvre de Kant, la Critique de la raison pure* – v *Kritice čistého rozumu* – *les trois tables ne sont pas juxtaposées, elles sont distribuées dans trois chapitres successifs*. Ty tři tabulky nejsou seřazeny po sobě, nýbrž jsou rozděleny do tří kapitol, které jdou po sobě. *La page que vous avez sous les yeux vient des Prolegomènes* – to, co vidíte před sebou, pochází z *Prolegomen* – *qui est un ouvrage disons de vulgarisation de Kant, mais dans lequel il montre parfaitement sa méthode*. Což je takové popularizační dílo, ale ve kterém velice jasně předvádí svou metodu. *Donc lui-même a fait le rapprochement sur lequel je vais faire quelques remarques maintenant*. On sám tam nastiňuje postup, o kterém chci teď pronést několik poznámek.

Il y a un autre élément qu'il faut prendre en considération, c'est que Kant a toujours déclaré qu'il reprenait la logique d'Aristote. Je tu ještě jeden prvek, který je třeba vzít v úvahu, a to sice, že Kant vždycky prohlašoval, že navazuje na logiku aristotelskou. *Un seul regard sur ce tableau vous montrera que ce n'est pas vrai*. Ale už sám pohled tady na tenhle papír ho usvědčuje z toho, že to není pravda. *Il y a donc une sorte de paradoxe à l'intérieur du système kantien, disant qu'il n'inventait rien en logique, alors que c'est son invention pure*. Uvnitř kantovského systému tedy existuje jakýsi paradox, totiž to, že říká, že nic nového v logice nevymyslel, ač je to jeho vlastní nález a vynález.

Même dans des textes non publiés, l'Opus Postumum – i v textech, které nebyly publikovány za jeho života, v *Opus postumum* – *Kant pose clairement la question en disant que la philosophie transcendentale pourrait bien être un hybride de mathématique et de philosophie*. Kant tu otázku klade jasně, když říká, že transcendentální filosofie může být kříženec nebo je kříženec matematiky a filosofie. *C'est-à-dire une accommodation d'une logique simple à des modes de raisonnement qui sont propres aux mathématiques*. Tedy přizpůsobení prosté, jednoduché logiky způsobům myšlení, které jsou vlastní matematice.

C'est ici que nous rencontrons le problème très exact qui était posé aux gens de la Philosophie des Lumières – tady se setkáváme s velice precizním problémem, se kterým se setkali lidé v době osvěcenství – *utiliser comme instrument de pensée philosophique les modes de raisonnement qui avaient été mis en évidence par la philosophie mathématique et par Descartes*. A to jest používání jako nástroje filosofického myšlení ty způsoby myšlení, které byly vyjeveny matematickou filosofií a Descartem. *Tout à l'heure, j'essaierai de vous montrer comment ce plan logique compose avec le plan cartésien*. Pokusím se teď ukázat, jak tento logický plán jde dohromady či nejde s tím descartovským, karteziánským.

Mais auparavant, je voudrais montrer comment la Critique de la raison pure est très directement liée à l'œuvre des encyclopédistes français, Diderot et D'Alembert. Ale nejdříve bych chtěla ukázat, jak *Kritika*

čistého rozumu je přímo spjata s díly francouzských encyklopedistů, tedy Diderota a D'Alemberta. *Naturellement, j'aurais pu choisir une autre filière de l'Aufklärung et suivre le chemin Lessing-Kant.* Jistě bych mohla si všimnout jiné linie osvícenecké a vydat se cestou od Lessinga ke Kantovi. *Mais il est beaucoup plus intéressant de suivre un chemin polémique et conflictuel qu'une simple tradition sans conflit.* Ale je zajímavější jít tou cestou, která je poznamenána konflikty a polemikami, než cestou tradice bez sporů a rozporů.

Il faut savoir qu'à l'époque de l'Aufklärung, l'Académie des sciences de Berlin était quasi entièrement française. V době osvícenství byla berlínská akademie věd téměř zcela francouzská. *Maupertuis était le président et D'Alembert était un de ses membres.* Maupertuis byl jejím prezidentem a D'Alembert byl jeden ze členů berlínské akademie. *Les rapports à l'Académie des sciences se faisaient en français.* A ty zprávy v akademii se četly francouzsky.

Hejdánek: Francouzsky, no, takhle, že se tyto zprávy v akademii četly francouzsky. Jednací jazyk to byl. Jiný hlas: *J'entre maintenant dans les détails du conflit entre Kant et l'encyclopédie française.* Ted' se podíváme trochu blíže na konflikt mezi Kantem a francouzskou Encyklopedií. *Conflit tout à fait honorable posé sur un problème entièrement philosophique et scientifique.* Konflikt, který byl na základě vážného filosofického a vědeckého problému. *On a plusieurs moyens de savoir comment Kant a lu les encyclopédistes.* Můžeme zjistit více způsoby, jak Kant četl encyklopedisty. *D'une part, dans des textes de caractère historique et non pas systématique, Kant cite Voltaire ou D'Alembert.* Četl jejich historická díla a ne systematická. Cituje Kant často Voltaira nebo D'Alemberta.

D'autre part, quand on considère la construction des trois critiques kantienne, je crois pouvoir montrer que chacune d'elles correspond à une question posée dans l'Encyclopédie et mal résolue. Když si všimneme stavby těch jeho tří kritik, myslím, že lze ukázat, že každá z nich odpovídá nějaké otázce, která byla položena v Encyklopedii a špatně zodpovězena. *C'est tout à fait clair pour la Critique du jugement.* Je to naprosto zřetelné v Kritice rozvažování, jak se tomu říká v tom českém [nesrozumitelné]...

Jiný hlas: Kritika soudnosti se to jmenuje lépe.

Jiný hlas: Kritika soudnosti zřejmě, nebo ne, v Česku to vyšlo jako Kritika soudnosti. *Et cette critique se divise en deux parties, la première Critique du goût...* Je to rozděleno na dvě části, první je kritika vkusu, je to možné? Co?

Hejdánek: vkusu. Kritika vkusu, pardon, ano, děkuji.

Jiný hlas: *Et la seconde, critique du jugement téléologique, c'est-à-dire des formes finales de la nature.*

Jiný hlas: A to druhé je kritika teleologie, to jest těch konečných cílů přírody.

Jiný hlas: *Or, la critique du goût reprend très exactement un article de l'Encyclopédie, un article qui était simplement une juxtaposition d'opinions contradictoires sans solution. Du genre, sur le goût on peut dire ceci ou on peut dire cela.*

Jiný hlas: Ta kritika vkusu navazuje naprosto zřetelně na jeden článek Encyklopedie, článek, který byl prostě jen skládkou takových protikladných úsudků bez metody a skladby. Asi tímto způsobem – o vkusu lze říci to i ono.

Jiný hlas: *Et pourtant, cet article était dû à la plume du plus prestigieux de nos philosophes des lumières, Montesquieu.*

Jiný hlas: A přesto autorem tohoto článku byl jeden z nejvýznamnějších filosofů, osvícenských francouzských, Montesquieu.

Jiný hlas: *Il y avait donc là un problème ouvert que les gens de l'Aufklärung ne savaient pas résoudre. La même chose pour la finalité des formes biologiques. La question avait été ouverte par Buffon mais non résolue.*

Jiný hlas: Šlo tady o jakýsi problém, na který ti lidé osvícenské epochy, *Aufklärung*, byli krátkí. Obdobně tomu bylo u otázky finality biologických forem. Ta otázka byla navozena Buffonem, ale nebyla pořešena.

Jiný hlas: *Je résume cette question : ou bien la nature est finale, ou bien nous la jugeons comme finale.*

Jiný hlas: V té otázce jde asi o toto: je příroda účelová, účelná, nebo my ji za účelnou považujeme?

Jiný hlas: *On peut trouver les mêmes difficultés pour la critique de la raison pratique. Vous lisez dans l'Encyclopédie des éloges contrastés de l'épicurisme et du stoïcisme sans que le choix ne soit fait et avec une préférence pour l'épicurisme.*

Jiný hlas: Obdobné problémy nacházíme v *Kritice praktického rozumu*. V *Encyklopedii* se dočteme chválu, takovou protirečící, epikureismu a stoicismu, aniž by tam bylo nějaké třídění přesné, sice se přednost tam dává epikureismu.

Jiný hlas: *Or, le début de la raison pratique oppose les deux morales et réfute l'épicurisme.*

Jiný hlas: *Kritika praktického rozumu* začíná tím, že staví proti sobě dvě morálky a tu epikurejskou odmítá.

Jiný hlas: *Donc, je pose la question générale : peut-on trouver le problème posé par l'Encyclopédie, mal résolu par l'Encyclopédie, auquel Kant va apporter une solution ? Et qui serait à l'origine de la Critique de la raison pure ?*

Jiný hlas: Tedy jde o to – jsou Kantovy odpovědi odpověďmi na otázky, na které nemohli odpovědět encyklopedisté a jsou-li tyto otázky původem *Kritiky čistého rozumu*?

Jiný hlas: *Je crois qu'il est possible de le faire apparaître en comparant le discours d'introduction à l'Encyclopédie de d'Alembert et l'introduction à la Critique de la raison pure.*

Jiný hlas: Myslím, že když srovnáme d'Alembertův úvod v *Encyklopedii* a úvod ke *Kritice čistého rozumu*, najdeme tam něco, co říká, že ano.

Jiný hlas: *Le problème d'une encyclopédie philosophique avait été posé par Leibniz. Et les encyclopédistes français citent Leibniz, reprennent ce projet.*

Jiný hlas: Otázka filosofické encyklopedie byla nastolena Leibnizem. A když francouzští encyklopedisté svůj velkolepý projekt uskutečňují, na Leibnize se odvolávají.

Jiný hlas: *Or, le dernier écrit de Kant, celui qui achevait le système, à savoir l'Introduction à la critique du jugement, s'achève par un tableau encyclopédique des facultés.*

Jiný hlas: Poslední spis Kantův, který završuje celý jeho systém, totiž *Úvod ke Kritice usuzování*, končí tím encyklopedistickým obrazem schopností.

Jiný hlas: *Et Kant dit que ici s'achève son œuvre critique, la Critique du jugement est la clef de voûte du système.*

Jiný hlas: A Kant říká, že tady končí jeho dílo kritické, tedy *Kritika usuzování* je jaksí ten klenební kámen systému.

Jiný hlas: *Ce qui montre que la question encyclopédique était bien la question déterminante de la Critique du jugement. En d'autres termes, que pouvons-nous connaître ? Et quelles sont les bornes de notre connaissance ?*

Jiný hlas: Tedy otázka encyklopedistů byla rozhodující otázkou nebo určující otázkou pro *Kritiku usuzování*. Jinými slovy řečeno – co můžeme poznat a jaké jsou meze našeho poznání?

Jiný hlas: *Or, ce problème était bien celui de la philosophie des lumières en général. Seulement les encyclopédistes ont reculé devant la difficulté.*

Jiný hlas: To byl problém osvícenské filosofie jako takové. Jde však o to, že encyklopedisté před určitou nesnází couvli.

Jiný hlas: *Le titre même est un compromise : Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences.*

Jiný hlas: Sám titul je titul kompromisní: *Encyklopedie* neboli uspořádaný slovník věd.

Jiný hlas: *Dans le premier cas, on reprenait un titre grec et on déterminait le champ de la connaissance en fonction des facultés de l'âme, c'est-à-dire avec une base naturaliste.*

Jiný hlas: Tedy v prvním případě se používá slova řeckého a to pole schopností je determinováno jakožto schopnosti duše, tedy na základě naturalistickém.

Jiný hlas: *Et à la fin de l'Encyclopédie, il y a un développement de toutes les connaissances possibles à partir des facultés à la manière de Bacon. Donc dans cette tradition naturaliste.*

Jiný hlas: A na závěr *Encyklopedie* je také nastíněn celý rozvoj schopností podle Baconova způsobu, tedy v této naturalistické tradici.

Jiný hlas: *Et cependant l'autre moitié du titre est parfaitement en contradiction avec la première. Parce qu'un dictionnaire raisonné des sciences est déjà lui-même un monstre.*

Jiný hlas: A zase přitom druhá polovina titulu je v naprostém protikladu k té první části, neboť ten uspořádaný slovník věd je už sám o sobě monstrem, nebo slovník, ono to těžko říci tím *dictionnaire raisonné*.

Jiný hlas: *Ah oui, difficile, oui, oui, je comprends.*

Jiný hlas: Ten uspořádaný, ono to znamená slovník asi promyšlený, nebo jak by se to řeklo.

Jiný hlas: *Écoutez, je vais exposer la difficulté autrement. Un dictionnaire est constitué selon l'ordre alphabétique des mots ou des concepts.*

Jiný hlas: Slovník je vždycky uspořádán abecedně, buď slova, nebo pojmy, abecedně řazené.

Jiný hlas: *Mais une science raisonnée...*

--- (1984-12-05 Claude Imbert - Kant (1) [LVH203VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *...geblieben ist nach dem Verlust des vertikal gerichteten Glaubens.*

To ne jako něčeho, co snad by zbylo poté, co jsme ztratili tu rovinu nebo to uchopení toho problému tou bývalou tradicí, tou vertikální.

Sondern als primäre Grundbestimmung.

Nýbrž jako primární, základní určení člověka.

Wenn er zum Beispiel eine Auslegung gibt des kleinen Wortes in, in dem Ausdruck In-der-Welt-sein, dann sagt er, dass in deutet auf wohnen und bauen, habitare auf Lateinisch und colere, colere ist Kultur, es ist eine historische Kulturwelt, das ist, was er meint, und wir haben damit fundamental zu tun.

A tak tedy, když se pokusil o výklad už toho pouhého *in* v tom *In-der-Welt-sein*, že, tak to vykládá Heidegger tak, že tím je míněno ono bydlení a stavění, budování, *bauen*, ve smyslu toho latinského *habitare* a *colere*. Tam v tom *colere* už zaznívá zase tedy vzdělávání, *cultura*. Tedy jde o historickou kulturní rovinu.

Also, das war sehr kurz eine Andeutung der ersten Haupttendenz in der Heideggerschen Darlegung und Auslegung des In-der-Welt-seins.

Tak to je náznak této první hlavní tendence v tom, jak Heidegger vykládá a předkládá to, co znamená to *In-der-Welt-sein*.

Andererseits, und zweitens, ist die zweite Haupttendenz gewendet gegen den neuzeitlichen Positivismus und gegen was man kann nennen die praktische Verbürgerlichung.

Ale druhou takovou hlavní tendencí je to, co se obrací proti tomu novodobému pozitivismu a nebo takovému měšťáckému... *Bürgerlichkeit, Verbürgerlichung*... takovému změšťáčení lidské existence.

Gegen die Haltung, die Welt nimmt als die selbstverständliche Stätte, worin man sich einzurichten hat.

To jest proti takovému postoji, který bere svět jako něco samozřejmého, v němž je se třeba jenom zařídit. *Die Stätte, die man eventuell perfektionierend ordnen und beherrschen kann. Wenn Sie den anderen Text auch gelesen haben, Zeit des Weltbildes, dann finden Sie eine Ausarbeitung, eine Herausarbeitung davon, sehr speziell.*

Tedy jako místo, svět jako místo, které eventuálně je možno zdokonalovat, ovládat. A kdybychom četli ten druhý text, nebo jestli jste ho četli, tedy *Holzwege, Die Zeit des Weltbildes*, tak tam ta tendence je vypracována.

Die schon genannte Historizität wird in dieser zweiten Gegenbewegung auch gegen einen solchen Positivismus ins Feld gebracht.

A tato historicitá ve smyslu Heideggerově je teď vlastně postavena i do zápasu s tím, co se nazývá pozitivismus.

Wie Heidegger sagt, Welt kann nicht primär verstanden werden als Vorhandenheit.

Heidegger říká: Svět nemůže být primárně pochopen jako danost.

Sondern ist immer schon eine Bedeutungswelt oder, wie er sagt, Zuhandenheit.

Nýbrž je vždycky už světem významu, nebo, řečeno podobným termínem, tamto bylo *Vorhandensein*,

Zuhandensein. To znamená být něčím, k čemu se člověk vztahuje významově, a tak co také pro člověka je významové.

Hejdánek: To jest k věci, k ruce. Není to něco, co máme před očima, nebo v rukou. Ne, k ruce, k ruce, jo. Dobře, ano.

Jiný hlas: *Also, nach der ausführlichen Analyse der Hauptzüge des In-der-Welt-seins geht es jetzt in unserem Stück um die Struktur des In-der-Welt-seins in seinem Kern.*

Po vyslovené analýze toho, co to znamená, těch hlavních rysů, co to znamená být ve světě, jde teď o strukturu toho, jak jsme ve světě, to jest v jádru.

Als Antwort zur leitenden Frage, wir haben es schon gelesen, zur leitenden Frage nach dem Sein der Ganzheit des Strukturganzen des Daseins.

Jako odpověď k vůdčí otázce, která byla v popředí, nás vedla k otázce po bytí celosti, to tady máš, celosti strukturního celku pobytu.

Zuerst bietet Heidegger dann noch einen kurzen registrierenden Blick auf den Gesamtbestand oder, wie er es auch nennt, eine formale Aufzählung.

Nejprve nabízí Heidegger takový krátký výčet na celkový... to máte někde v textu... na tu celost, celkový stav. Formálně za takový výčet toho, co je v tomto fenoménu obsaženo, zaznamenat takto.

Das, wir können das nochmals lesen, er spricht hier von formaler Aufzählung und Registrieren, und dann folgt es, dass Sich-ängsten ist als Befindlichkeit eine Weise des In-der-Welt-seins.

Tedy takový formální výčet. To, z čeho je nám úzko, je vržení bytí na světě.

Das, wovor uns angst ist, ist das In-der-Welt-sein.

To, o co nám v úzkosti jde, je moci být na světě.

Ja, haben Sie den ganzen Satz schon gelesen, ja, und dann noch einen Satz: Das volle Phänomen der Angst demnach zeigt das Dasein als faktisch existierendes In-der-Welt-sein.

Úplný fenomén úzkosti ukazuje tudíž pobyt jako fakticky existující bytí na světě.

Und dann noch einen: Die fundamentalen ontologischen Charaktere dieses Seienden sind Existenzialität, Faktizität und Verfallensein.

Fundamentální ontologické charaktery tohoto jsoucna jsou existencialita, fakticita a tady je upadlost, já bych se klonil pro propadlost.

Hejdánek: Ale to je pošetě. No ne, ale hele, když je něco upadlé, tak je to v podstatě jako nedomrlé, kdežto ta propadlost je prostě zásadní povahy a to musíme vyjádřit. Zapadlost, že seš úplnějaksi zaklesnut, jo?

Jiný hlas: No ne, ale vždyť, Hele, když je něco upadlé, pod Kosíka dále už se vždycky říká upadlost.

Pomějem se nesprávně, na fňu... se člověk nasměje. *Wie Heidegger-Kenner streiten.* To jsou ty pravé boje. *Ja, natürlich, ja.*

Der Nachdruck ist hier auf den Grundzug des Faktischen.

Důraz je zde na ten základní rys toho, co je faktické.

Faktischen, ja. Das ist ja auch der Hauptton im Wort Dasein.

To je také hlavní tón toho, pokud se týče *Dasein*.

Dasein besagt zumindest, dass das menschliche Seiende einen Ort, eine Stelle hat.

Dasein znamená přinejmenším, že lidské jsoucno má nějaké místo, nějakou polohu.

Hejdánek: *Dasein*... ne, *das Menschliche*, to lidské. *Dasein* je dál... rozmýšlet, že člověk rovnou... *Das Menschliche*, on tam řekl *das Menschliche* dál. Máte to tam, ne? *Das Menschliche*, on tam řekl *das Menschliche* dál.

Jiný hlas: Ano, ano, já myslím to lidské tam.

Jiný hlas: *Also einen Ort, eine Stelle hat. Und dann nicht als etwas, was das menschliche Seiende auch noch hat, neben anderen Dingen, die es besitzt, oder neben anderen Eigenschaften...*

Hejdánek: Nikoli to místo nemá vedle ještě dalších věcí, které má nebo vlastností...

Jiný hlas: *...sondern das Da ist fundamental für das Sein und in dem Sein des Menschen.*

Hejdánek: Nýbrž toto *da*, tedy to místo, je fundamentální povahy pro a v tom bytí člověka.

Jiný hlas: *Negativ heißt das, sein Sein ist nicht etwas, ich habe schon angedeutet, nicht etwas Schwebendes oder Überweltliches oder Überzeitliches.*

Hejdánek: Tedy negativně řečeno, jeho bytí není něco – už jsem to naznačil – není něco vznášejícího se nebo mimosvětského nebo nadčasového.

Jiný hlas: *Es ist immer und wesentlich situiert.*

Hejdánek: Je vždycky a v podstatě situováno.

Jiný hlas: *Und weiter, es hat zumindest im Rahmen dieser Untersuchung keinen Sinn, dieses Seiende in seinem Sein zurückzuführen oder zu beziehen auf einen übermenschlichen oder vormenschlichen Ursprung, sei es einen göttlichen Schöpfer, sei es eine evoluierende Materie.*

Hejdánek: A nemá smysl – alespoň v rámci tohoto zkoumání – toto jsoucí v jeho bytí převádět nebo vztahovat na nějaký nadlidský nebo předlidský původ, ať už by to byl božský Stvořitel, nebo nějaká vyvíjející se hmota. Převádět tedy toto jsoucno v jeho bytí – člověka v tom *Dasein* – na něco, co je nad ním, před ním, ať už ve smyslu Bůh, nebo hmota, která se vyvíjí.

Jiný hlas: *Also das ist das Wichtigste im Heideggerschen Wort Dasein und auch in seinem Akzent auf Faktizität.*

Hejdánek: To je tedy to nejdůležitější v Heideggerově slově *Dasein* a v jeho důrazu na fakticitu.

Jiný hlas: *Die genannte Dreizahl – Existenzialität, Faktizität und Verfallensein – beiseite gesagt, viele Philosophen lieben Dreizahlen oder Triaden, auch Heidegger kann sich in dieser Hinsicht nicht von der Tradition befreien offensichtlich.*

Hejdánek: Tak tato trojina, kterou tady uvedl, tedy *Existenzialität, Faktizität* a upadlost... Tak jako mimochodem říká, že filosofové si libují v trojčíslech, v triádách, a Heidegger se v tomto ohledu zřejmě nemůže osvobodit od tradice.

Jiný hlas: *Aber diese genannte Dreizahl also war schon früher im Buch genannt und markiert worden. Wir wollen in der Lektüre der nächsten Absätze mehr von der Bedeutung dieser Worte sehen. Aber jetzt erst Aufmerksamkeit für den Satz, der den eigentlichen Zweck dieses Stücks andeutet.*

Hejdánek: Tato trojina již dříve byla v té knize uvedena a vyznačena. V příštích odstavcích, až o nich budeme hovořit, se o té trojině dozvíme více. Nyní ale věnujme pozornost větě, která vlastně naznačuje vlastní účel tohoto oddílu.

Jiný hlas: *Diese existenzialen Bestimmungen gehören nicht als Stücke zu einem Kompositum, daran zuweilen etwa eines fehlen könnte, sondern in ihnen webt ein ursprünglicher Zusammenhang, der die gesuchte Ganzheit des strukturellen Ganzen ausmacht.*

Hejdánek: Tato existenciální určení k sobě nepatří jako kusy nějakého kompozita, z nichž by mohl občas některý chybět, nýbrž je v nich přítomna původní souvislost, která tvoří hledanou celost strukturního celku.

Jiný hlas: *Und das läuft dann hinaus in die Frage, wie ist diese Einheit selbst zu charakterisieren? Zum ersten Satz des nächsten Absatzes. Wir lesen dort: Das Dasein ist Seiendes, dem es in seinem Sein um dieses selbst geht.*

Hejdánek: A to vyúsťuje v otázku, jak charakterizovat tuto jednotu samu. K první větě dalšího odstavce, tam čteme, že *Dasein* je jsoucno, jemuž v jeho bytí jde o toto bytí samo.

Jiný hlas: *Heidegger hatte diese Formulierung schon gebraucht an der zwölften Seite seines Buches: Das Dasein ist ein Seiendes, das nicht nur unter anderem Seienden vorkommt. Es ist vielmehr dadurch ontisch ausgezeichnet, dass es diesem Seienden in seinem Sein um dieses Sein selbst geht.*

Hejdánek: Heidegger už použil tuto formulaci na dvanácté stránce své knihy, že *Dasein* je jsoucno, které se nevyskytuje jen mezi jinými jsoucnými, nýbrž je spíše onticky vyznačeno tím, že tomuto jsoucnu v jeho bytí jde o toto bytí samo.

Jiný hlas: *Und noch einmal an der Seite 42: Das Sein ist es, darum es diesem Seienden – das ist wieder das Dasein – je selbst geht.*

Hejdánek: A ještě jednou na straně 42: Je to bytí, o které tomuto jsoucnu jde.

Jiný hlas: *Und auch noch an derselben Seite: Das Sein, darum es diesem Seienden in seinem Sein geht, ist je meines. Dasein ist daher nie ontologisch zu fassen als Fall und Exemplar einer Gattung von Seiendem als Vorhandenem.*

Hejdánek: A na téže straně: Bytí, o které tomuto jsoucnu v jeho bytí jde, je vždy mé. *Dasein* proto nelze nikdy ontologicky chápat jako případ nebo exemplář nějakého druhu jsoucího jakožto vnějšně daného.

Jiný hlas: *Also, das war eine Erläuterung zum ersten Satz dieses Absatzes in Ihrem Text. Und Sie können jetzt vielleicht verstehen, dass dieser Ausdruck „es geht in seinem Sein um dieses selbst“ kontrastiert mit Begriffen wie vorkommen oder vorhanden sein.*

Hejdánek: To bylo tedy vysvětlení k první větě tohoto odstavce ve vašem textu. A nyní snad můžete porozumět tomu, že tato formulace, že pobytu nebo *Dasein* jde o jeho bytí a o to bytí samo, je v kontrastu s pojmy jako vyskytovat se nebo být vnějšně dán. To bytí.

Jiný hlas: *Wir haben den Ausdruck sogar buchstäblich zu hören. Ich weiß nicht, ob das auch im Tschechischen möglich ist, aber buchstäblich: es geht, es geht um. Das heißt, es deutet auf ein Zentrum und auf Bewegung zumal. Zentrum und Bewegung zumal. Es geht um. Ich weiß nicht, ob das möglich ist.*

Jiný hlas: Když to chceme doslova přeložit, náš host neví, jestli je to v češtině možné, že v té formulaci, že tomu jsoucímu jde o bytí jeho sama, tak to je vyjádřeno v němčině *es geht um*. Je tu pohyb kolem centra, to znamená, že tím centrem je to jsoucno, jemuž jde o to bytí jeho sama.

Hejdánek: Německy *umgehen* je chodit dokola nebo obcházet. Ale tady ovšem původně to *um* znamená, že jde o něco. Čili ono je to taková zase hra se slovy.

Jiný hlas: *Und jetzt der zweite Satz dieses Absatzes.*

Jiný hlas: A nyní druhá věta toho odstavce.

Jiný hlas: *Dass es geht um, sagt Heidegger dort, dass es geht um, hat sich verdeutlicht in der Seinsverfassung des Verstehens als des sich entwerfenden Seins zum eigensten Seinkönnen.*

Jiný hlas: Toto „jde mu o“ se ujasnilo v bytostné struktuře rozumění jako seberozvrhujícího bytí ke svému nejvlastnějšímu moci-být.

Jiný hlas: *Verstehen sollen wir nicht verstehen als eine Eigenschaft unter anderen Eigenschaften.*

Jiný hlas: Rozumění nebo porozumění není nějaká vlastnost mezi jinými vlastnostmi.

Jiný hlas: *Und sicherlich nicht als etwas nur des Verstandes oder als etwas theoretisches.*

Jiný hlas: A zcela jistě také není něco, co by se týkalo pouze rozumu jakožto něco teoretického.

Jiný hlas: *Sondern es ist ein Grundzug und zugleich etwas dynamisches und praktisches.*

Jiný hlas: Ale zároveň je to něco, co má základní rys něčeho podstatného a zároveň dynamického.

Hejdánek: A praktického.

Jiný hlas: *Zur Erläuterung möchte ich einige Sätze lesen von dem Paragraphen einunddreißig, wo Heidegger das Verstehen bespricht.*

Jiný hlas: K objasnění přečtu něco z paragrafu 31, kde Heidegger mluví o porozumění, rozumění a porozumění.

Jiný hlas: *Er sagt: Wir gebrauchen zuweilen in ontischer Rede den Ausdruck: etwas verstehen in der Bedeutung von einer Sache vorstehen können, ihr gewachsen sein, etwas können.*

Jiný hlas: Používáme, když hovoříme onticky, výrazu něčemu rozumět ve významu být s to moci před nějakou věcí stát, jí být dorostlý, něco moci.

Jiný hlas: *Das im Verstehen als Existenzial gekonnte ist kein Was, sondern das Sein als Existieren.*

Jiný hlas: Ale to, čeho jsme s to dosáhnout v porozumění jakožto existenciálu, není něco, nýbrž bytí jakožto existování.

Jiný hlas: *Im Verstehen liegt existenzial die Seinsart des Daseins als Seinkönnen oder Möglichsein.*

Jiný hlas: V porozumění je už existenciálně způsob bytí jsoucího jakožto moci-být nebo možné bytí.

Jiný hlas: *Und dann auch noch an der nächsten Seite: Das Verstehen betrifft als Erschließen immer die ganze Grundverfassung des In-der-Welt-seins.*

Jiný hlas: Rozumění nebo porozumění se týká vždycky jakožto rozevření se, týká se vždycky základního porozumění toho *In-der-Welt-sein*, bytí ve světě.

Jiný hlas: *Das zeigt sich hierin, dass Zuhandenheit, wir haben das Wort schon gehört, das Zuhandene als solches immer entdeckt ist in seiner Dienlichkeit, Verwendbarkeit, Abträglichkeit, das deutet wieder auf die Möglichkeitskategorie.*

Jiný hlas: Tady se nám to vyskytuje znovu, to, co je po ruce, tedy to, co už nějak prochází tím porozuměním, co je už předmětem porozumění, prostě k čemu se vztahujeme v porozumění, je jako takové odkrýváno ve svém něčem, co je možné, a to, co je tedy možné jakožto služebné, použitelné. *Abträglichkeit*, to nevím, co to je. *Was ist Abträglichkeit?*

Hejdánek: Neprospěšnost.

Jiný hlas: *Lassen wir das, das ist nun nicht so wichtig. Es würde natürlich viel zu weit führen, um diesen ganzen Paragraphen über Verstehen hier zu lesen oder auszulegen. Aber dies waren nur einige Zitate als ein Versuch zur Erläuterung des Wortes Verstehens, wie wir es hier in unserem Stücke antreffen. In der Folge des Absatzes verschiebt sich der Akzent via den Begriff des Verstehens jetzt von der Faktizität zur Existenzialität. Erinnern Sie sich wieder die Dreizahl: Existenzialität, Faktizität und Verfallensein. Ich hatte schon gesagt, dass zum Beginn der Nachdruck auf die Faktizität war und jetzt via den Begriff des Verstehens verschiebt sich der Nachdruck zur Existenzialität. Die Angst, jetzt kehren wir wieder zurück zu dem Begriff der Angst. Die Angst, in welcher das Dasein zurückgeworfen wird von der Festigkeit oder Quasi-Festigkeit des Wirklichen zu sich selbst.*

Jiný hlas: Vedly by nás příliš daleko, kdybychom vykládali a četli ty oddíly, kde se mluví o porozumění. Pokusili jsme se o několik citátů k objasnění toho slova porozumění, jak se s ním v tom našem oddíle setkáváme. Tak jak ten odstavec probíhá, tak se přesunuje akcent prostřednictvím toho pojmu porozumění od té fakticity lidského života k té existencialitě. Pamatujte vždycky na tu trojinu, na to trojčíslí: existencialita, fakticita a upadlost. Zprvu šlo o tu fakticitu a teď prostřednictvím toho pojmu porozumění se přesouvá důraz na existencialitu. Úzkost, skrze kterou je *Dasein* vrženo zpět na sebe od té pevnosti nebo kvazi-pevnosti skutečného k sobě samému.

Jiný hlas: *Ist grundsätzlich eine Offenbarung des Daseins als Möglichkeit. Totiž té vrženosti nazpět z té propadlosti, z toho, jak byl skutečný. Wie ich schon sagte, Verstehen deutet grundsätzlich auf Können, auf Möglichsein. Jetzt können wir das verbinden mit was wir schon gesehen haben von dem Begriff der Angst. In der Angst wird das Dasein zurückgeworfen von der Festigkeit oder vermeintlichen, quasi Festigkeit des sogenannten Wirklichen zu sich selbst. Und das meint dann, dass es eine Offenbarung ist des Daseins als Möglichkeit, nicht nur als eine feste Wirklichkeit.*

Tak pomocí toho porozumění v úzkosti dochází k tomu, že člověk je vrácen nebo vrhán na sebe z té pevné spjatosti s tím, co je vnějšně dáno nebo co je skutečné, a tím dochází k zjevení, k uskutečnění *Dasein*, tedy pobytu. Já když tady říkám to pobyt, tak to furt nějak myslím, že nemůžeme tady říkat tedy člověk a nemůžeme už tady pracovat s tím pojmem člověk. Já si myslím, že by to šlo.

Jiný hlas: *Ich meine, dass Dasein wird hier mit einem tschechischen Wort übersetzt, das im Deutschen wieder klingt Aufenthalt. Ja, es ist natürlich Aufenthalt, das wissen wir, ja, von dem philosophischen Konzept. Aber es klingt, wenn ich sage nun die Offenbarung des Aufenthalts, das klingt also im Tschechischen sehr... und ich fragte nun, ob ich statt Aufenthalt in diesem Zusammenhang der Mensch, und wir wissen schon wie, in welchem Sinne, ja.*

Jiný hlas: *Ja, ich weiß nicht, ich kann das nicht entscheiden. Es ist nicht Aufenthalt, weil beim Aufenthalt etymologisch ist nicht sein.*

Jiný hlas: *Na ja, aber im Tschechischen ist es.*

Jiný hlas: *Ah ja. Ja, das ist im Tschechischen etwas wirklich Besonderes. Ja, etwas nicht da, aber doch etwas wie da sein.*

Jiný hlas: *Ah, ich lerne mehr, als ich lehre heute Abend.*

Jiný hlas: Tady k tomu jsem zapomněl, vržen tedy nazpět a tím vlastně dochází k vyjevení té možnosti

tohoto nasebevvrženého pobytu, k té nové možnosti, protože to porozumění v úzkosti vlastně v sobě otevírá tu perspektivu do budoucna. Je vržen na sebe, ve skutečnosti je vlastně vržen dopředu. Že to tam není, ale už to tam pašuju.

Jiný hlas: *Also, das ist sehr wichtig, dass Sie das sehen, dass es hier geht um einen Kontrast zwischen das Wirkliche als etwas Festes oder quasi Festes und die Selbstentdeckung des Daseins in der Angst als etwas grundsätzlich Fundamental-Mögliches, als Möglichsein.*

Jiný hlas: Tak jde o to, abychom viděli ten kontrast mezi tím takzvaně skutečným a tím, co se v oné úzkosti odkrývá, jak se v té úzkosti odkrývá člověk, *Dasein*, nově jakožto možnost bytí. *Auch die Uneigentlichkeit der Verfallenheit oder der Alltäglichkeit enthüllt sich dann als selbst eine Möglichkeit.* A i to znevlastnění pobytu v té propadlosti, upadlosti a v té každodennosti, ta pohrouženost v ono každodenní se tu ukazuje jako možnost. *Es ist nicht nur eine Wirklichkeit, diese Uneigentlichkeit, diese Situation der Verfallenheit ist nicht nur eine Wirklichkeit, das ist es auch, aber es enthüllt sich in der Angst als selbst eine Möglichkeit.* Tedy není to jenom skutečnost, tato propadlost, tento každodenní, to znevlastnění v těchto dvou způsobech pobytu, to falešné, nýbrž je to také možnost. *Also dann nicht nur eine Wirklichkeit und auch nicht, und das würde noch schlimmer sein, als eine eiserne Notwendigkeit.* A také ne jako nějaká železná nutnost.

Jiný hlas: *Im Grunde will Heidegger sagen, im Grunde ist immer noch etwas möglich. Oder genauer, ist das menschliche Dasein selbst noch eine Möglichkeit.* V zásadě v podstatě vždycky něco možného, a nebo jinak řečeno, ten lidský pobyt je tou možností. *Es ist nicht verurteilt sozusagen zur Vorhandenheit.* Není odsouzen k tomu být jenom vnějšně dán. *Und es ist nicht absolut eingekapselt im Man.* A není absolutně zadržán v onom *man*, v té anonymitě. *Das ist auch, was Sie lesen können in diesem Absatz. Vielleicht ist es gut, die Sätze noch zu lesen, von dem dritten Satz ab dieses Absatzes: Dieses ist es worumwillen das Dasein ist und dann bis...* To je také, co si můžete přečíst v tomto odstavci. Možná je dobré ty věty ještě přečíst, od třetí věty tohoto odstavce: „Toto mocí být je to, kvůli čemu je pobyt vždy tak, jak je. Pobyt se ve svém bytí vždy ztotožňuje s nějakou možností sebe sama. Že jsme svobodni pro své nejvlastnější mocí být, a tudíž pro možnost autentičnosti a neautentičnosti, ukazuje se s určitou původní elementární konkrétností v úzkosti.“

Jiný hlas: *Und das heißt dann ontologisch, das ist der nächste Satz, das heißt ontologisch...* A to znamená ontologicky... „Bytí k svému nejvlastnějšímu mocí být však ontologicky znamená: pobyt již vždy sebe sama ve svém bytí předběhl.“ *Damit hat Heidegger dann schon das Thema des zweiten Abschnitts des ganzen Buches angekündigt und vorbereitet: im Sich-vorweg. Und das heißt auch, dass auch die frühere Formel „Es geht um“ jetzt eine Verdeutlichung bekommen hat.* Tím připravil a ohlásil Heidegger už to druhé téma své knihy, v předstihu. A to znamená také, že ta předcházející formule, totiž tam, kde se hovořilo o tom, že tomu jsoucnu jde o jeho vlastní bytí, *es geht um*, k tomu si můžeme přečíst ještě další dvě věty. *Gleich nach diesem Satz, den Sie soeben gelesen haben.* Hned po této větě, kterou jste zrovna přečetli: „Pobyt je vždy již před sebou, nikoli jako vztahování k jinému jsoucnu, jímž není, nýbrž jako bytí k onomu mocí být, jímž sám je. Strukturu bytí tohoto bytostného jde mu o pojmem jako bytí v předběhu před sebou.“

Jiný hlas: *Ja, das haben wir also gelesen, ne? Die frühere Formel, die ich schon ein wenig erörtert hatte: es geht um, hat jetzt diese Verdeutlichung bekommen. Und das will sagen: es ist nicht ein Kreislauf um sich selbst, ne? Man könnte den Eindruck bekommen in dieser früheren Formel, dass es um einen kontinuierlichen Kreislauf um sich selbst geht. Aber das ist doch offensichtlich nicht, was Heidegger grundsätzlich meint.*

Jiný hlas: Jde o to zabránit té představě, že to *es geht um*, jde mu o, by mohlo znamenat nějaký kontinuální běh v kruhu kolem sebe. To chce Heidegger, této představě chce zabránit.

Jiný hlas: *Ein Kreislauf um sich selbst könnte noch immer gedeutet werden als ein gebliebenes Abbild eines alten Urbildes des göttlichen Wesens.*

Jiný hlas: Že toto kroužení kolem sebe by totiž ještě mohlo vyvolat představu jakéhosi setrvalého odrazu

nebo setrvalé nápodoby, přežívající nápodoby toho původního cycklického kroužení.

Jiný hlas: *Das klassische Beispiel ist das aristotelische Gottesbild.*

Jiný hlas: Totiž to klasický případ aristotelský, tedy Boha.

Jiný hlas: *Also, nicht ein Kreislauf um sich selbst, sondern eine horizontal zeitliche Beweglichkeit. Sich-vorweg-sein, ja.*

Jiný hlas: Nýbrž horizontálně určená časová... pohybování v čase, pohyb v čase horizontálně mířený. To naznačuje to být v předběhu před sebou.

Jiný hlas: *Aber die Grundstimmung, wenn ich so sagen darf, die Grundstimmung dieser Auseinandersetzung ist gewiss nicht länger eine optimistische. Sich-vorweg hat nichts zu tun mit einem Fortschrittsglauben oder Resten davon.*

Jiný hlas: Ale základní ladění tohoto předběhu není nějak pokrokově optimistické.

Jiný hlas: *Dafür sollen wir die ersten vier Sätze des nächsten Absatzes lesen.*

Jiný hlas: K tomu budeme číst ty další věty dalšího odstavce. Tato struktura však zasahuje skladbu celého pobytu. Předběh neznamená určitou izolovanou tendenci v nějakém světoprostém subjektu, nýbrž charakterizuje bytí na světě. A k bytí na světě však patří, že sobě samému vydáno, je již vždy vrženo do určitého světa. Že je pobyt přenechán sobě samému, ukazuje se s původní konkrétností v úzkosti.

Jiný hlas: *Also, Sie sehen, dass der Ausdruck Sich-vorweg und auch der Ausdruck Möglichkeit gleich verbunden werden mit In-eine-Welt-geworfen. Und In-eine-Welt ist auch kursiviert vom Heidegger, glaube ich, ja.*

Jiný hlas: Vidíme, že tedy ten výraz předbíhat se i ten výraz možnosti jsou spojeny vlastně v té formulaci být vržen do světa. A to „do světa“ je i kurzívou u Heideggera napsáno.

Jiný hlas: *Und achte auch auf die gewählten Worte... geworfen natürlich, aber auch überantwortet und der Übergang von überantwortet zu Überlassenheit.*

Jiný hlas: A ještě taky podtrhnout tu vzájemnou vazbu mezi tím, že tam máte tu formulaci, tady se vracím... *zu diesem gehört, dass es ihm selbst überantwortet ist...*

Jiný hlas: *Ja, ich wollte nur aufmerksam machen, dass es hier im Deutschen überantwortet und Überlassenheit ist.*

Jiný hlas: Chtěl jen upozornit na to, že tady je to v němčině *überantwortet* a *Überlassenheit*. Ta dvojice, kterou v tom českém překladu tady myslím... přenecháno a vydáno, jo.

Jiný hlas: *Ich möchte damit nur unterstreichen, dass es jetzt nicht mehr geht um eine stolze Zentralstellung des Menschen, wie wir sie kennen am Beginn der Neuzeit. Descartes. Und auch das können Sie wieder lesen in einem anderen Text, Zeit des Weltbildes, speziell im Zusatz 7, ich weiß nicht, ob das auch verfügbar ist.*

Jiný hlas: Chtěl jen těmito náznaky připomenout, podtrhnout, že nejde Heideggerovi v té formulaci *Sich-vorweg-sein*, v tom být v předběhu před sebou, podtrhnout nějaké pyšné postavení člověka jako středobodu, jak je tomu na počátku té novověké filosofie, například u Descarta. A o čem je možno také číst třeba v té studii o Svět jako obraz, speciálně v dodatku 7, ale vy ty dodatky nemáte.

Jiný hlas: *Descartes zum Beispiel spricht noch vom Menschen als einem möglichen archimedischen Punkt, ne? Und in der berühmten Formel Cogito, ergo sum geht es um das menschliche Selbst als eine Grundsicherheit und auch als eine Operationsbasis für die Rekonstruktion der Welt.*

Jiný hlas: Ano, a například Descartes ve své slavné formuli *Cogito, ergo sum*, myslím tudíž jsem, považuje člověka jako záruku... chce zaručit právě tímto odkazem na *Cogito, ergo sum* jakousi evidentní základní jistotu a učinit tak člověka operační bází, východiskem k rekonstrukci světa.

Jiný hlas: *Ja. Und es ist ganz klar, dass wir solch eine Stimmung, solch eine Haltung, solch eine Erwartung hier nicht mehr zurückfinden.*

Jiný hlas: A je tedy jasné, že tento postoj nebo toto ladění tady nemáme co hledat.

Jiný hlas: *Jedoch, wir sollen andererseits doch auch nicht vergessen, dass auch für Heidegger das menschliche Dasein für sich selbst der zentrale Bezugspunkt des Denkens und Lebens bleibt.*

Jiný hlas: Ale přesto nesmíme zapomenout, že pro Heideggera *Dasein* je pro sebe a pro myšlení centrálním bodem *Dann folgt die Formulierung der einheitlichen Struktur*. A pak tady přijde ta formulace jednotící struktury. Ta zní tedy takto: v úplnějším uchopení předběh znamená být v předběhu před sebou vždy již na světě. Jakmile jsme tuto bytostně jednotnou strukturu fenomenálně spatřili, ozřejmuje se také to, co bylo výše vypracováno při analýze světskosti. Z té vyplynulo, celek poukazů významnosti, která konstituuje světskost, je zavěšen na jistém kvůli-čemu. Sepětí celku poukazů oněch rozmanitých vztahů k tomu, aby s tím, oč pobytu jde, neznamenal žádné slepení výskytového světa objektů s nějakým subjektem. Je to naopak fenomenální výraz původně celé struktury pobytu, jehož celkovost je nyní explicitně vytýčena jako být v předběhu před sebou vždy již na světě. Jinak řečeno, existování je vždy faktické, existencialita je bytostně určena fakticitou.

Hejdánek: *Ja, also...*

--- (1984-12-05 Claude Imbert - Kant (2) [LVH202VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Je voudrais... que je ne comprends pas, que je n'ai compris dans votre discours. Et existe-t-il, je voudrais dire, si la modalité externe dans les postulats, la liberté, l'immortalité, l'existence de Dieu. Pourquoi ces postulats qui sont fondés sur le progrès, sur la demande du progrès, ne permettent pas de regarder de renoncement. Et il y a l'argument de Kant en ce qui concerne l'existence de Dieu, il y a l'argument aussi le prolongement, *prolongement* de la logique de Kant.

Existuje, já jsem jako úplně nepochopil, proč tedy ta modalita externu, ta externí modalita, která tedy hlavně v té otázce jsou dané postuláty kantovy: svoboda, věčnost a existence Boha. Která je založená na tom postulátu pokroku a nedovoluje prostě ohlédnout se potom odřeknutí se. A jestli argument existence Boží také je pokračování logiky kantovy, vůbec jestli je to *prolongement*, pokračování kantovy logiky.

Když postulát není axiom a je to ta modalita externu.

La réponse serait que Kant a voulu montrer qu'il n'y avait pas de preuve spéculative de l'existence de Dieu.

Odpověď by byla ta, že Kant chtěl ukázat, že není spekulativních důkazů existence Boží.

Il n'y a qu'une preuve morale.

Je pouze jediný důkaz, a to morální.

Morale dans le sens de *raison pratique*.

Morální ve smyslu praktického rozumu.

Or, si on remarque cette chose étonnante que l'impératif catégorique a sa modalité interne.

Všimněme si té zvláštní věci, že tu svou vnitřní modalitu má kategorický imperativ.

Le postulat de la raison pratique de l'existence de Dieu n'a pas du tout la nécessité que Kant croit, il est superflu.

Praktický postulát existence Boží nemá tu nutnost, kterou Kant předpokládá, on je totiž zbytečný, přebytečný.

Il nous fait plaisir, mais il n'a aucune raison dans l'architecture du système tel que Kant veut nous l'imposer.

Líbí se nám, ale nemá žádné místo v tom systému kantovském, který nám Kant předkládá.

Alors à ce moment-là, tout le kantisme se renverse. Kant n'a pas produit une preuve de l'existence de Dieu, c'est au contraire le postulat *ab initio* de l'existence de Dieu qui a produit le système.

V tu chvíli se ovšem celý ten *kantismus* převrací. Kant nám nedodal žádný důkaz existence Boží, naopak, ten postulát *ab initio* Boží existence vyprodukoval ten systém.

Autrement dit, on peut l'admettre, le système kantien est beaucoup plus théologique que Kant ne le dit lui-même.

Jinak řečeno, lze to připustit, že kantovský systém je teologičtější, než sám Kant říká.

Et si l'on admet qu'à l'intérieur du système de Kant, il y a un lien interne entre le postulat de l'existence de Dieu et le postulat du progrès, et si nous avons d'innombrables raisons pour ne plus croire au progrès, le

raisonnement de Kant ne peut plus nous convaincre.

A připustíme-li, že uvnitř Kantova systému je vnitřní pouto mezi postulátem existence Boží a postulátem pokroku, a jestliže máme nekonečně mnoho důvodů k tomu, abychom už nevěřili v pokrok, ta kantovská úvaha nás tady přesvědčit nemůže.

Jenom bych ještě dodal k tomuto, přece jako Descartes viděl existenci Boží provedenou přímo, že podle dokonalosti, dokonalosti ve vesmíru, tedy dokonalosti nějaké bytosti se soudí na existenci. Kant přece soudržnost možnosti nějaké takové bytosti na existenci, a myslím, že je to taky zavrženo, že tam bylo *la perfection et l'existence de Dieu*, Kant to prohlásil jako ne.

Oui, Kant a dit que l'existence n'est pas un prédicat. On ne peut pas passer du possible à l'existence.

Ano, Kant říkal, že existence není *predikát*, není to přísudek. Nelze přejít od možnosti k existenci.

Oui, ça c'est parfaitement clair. C'est pourquoi il a voulu donner une preuve morale de l'existence de Dieu. Mais nous voyons maintenant la morale kantienne se défaire en deux morceaux : le devoir, avec tout de même cette conséquence terrible que Kant ne peut penser notre action que sous l'aspect du renoncement. Donc nous ne voyons pas dans une perspective kantienne comment allier la moralité individuelle et une moralité politique, une éthique politique, et une analyse de l'histoire. Et c'est pourtant tout de même la question qui nous tourmente actuellement.

To je logicky jasné. Proto chtěl dát morální důkaz. Ale my vidíme, že ta kantovská morálka se štěpí ve dvě: povinnost, s touto přesto dost hrozivým důsledkem, že Kant si nedovede představit naše jednání jinak než v aspektu zřeknutí se. Tedy nevidíme v tom kantovském konceptu, jak spojit individuální morálku s morálkou politickou, s etikou politickou a s analýzou dějin. A to je přesto otázka, která mě právě teď zaměstnává a znepokojuje.

--- (1984-12-05 Claude Imbert - Kant (2) [LVH202VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *Abordant tous les développements techniques que vous m'accorderez, en venir à deux points que j'avais annoncés dès le début de cet exposé.*

Jiný hlas: Tak teď bych se konečně chtěla dostat ke dvěma bodům, které jsem ohlásila.

Jiný hlas: *Le premier serait la manière dont Kant conçoit le rapport de l'objet à la conscience.*

Jiný hlas: To první je způsob, jímž Kant chápe vztah předmětu a vědomí.

Jiný hlas: *Monsieur Hejdánek m'ayant dit que la question avait été débattue ici et qu'il était souhaitable d'y revenir.*

Jiný hlas: Prý jste o tom už mluvili a je záhodno se k tomu vrátit.

Jiný hlas: *Et la seconde concernera un point que j'ai soulevé tout à l'heure, à savoir le prolongement de la logique kantienne à l'intérieur de la morale kantienne.*

Jiný hlas: Druhá otázka je prodloužení kantovské logiky do kantovské morálky.

Jiný hlas: *Peut-être commençons par le premier point, qui est mieux connu et auquel on peut répondre assez rapidement.*

Jiný hlas: Začneme tím prvním, na co lze odpovědět rychleji.

Jiný hlas: *Le problème phénoménologique de l'intentionnalité de la conscience a été mis en évidence au temps moderne par les travaux de Brentano, Psychologie du point de vue empirique et ses recherches sur Aristote, et le développement que lui a donné Husserl.*

Jiný hlas: Tady fenomenologický problém intencionality vědomí se stal zjevným v moderní době díky Brentanovi (*Psychologie z empirického hlediska* a jeho výzkumy o Aristotelovi) a díky Husserlovi, který to rozvedl.

Jiný hlas: *L'intentionnalité de la conscience reprend un terme, une terminologie grecque sur laquelle il est bon de revenir un moment.*

Jiný hlas: Intencionalita vědomí užívá terminologii řecké, kterou je dobré připomenout, vrátit se k ní na chvílku.

Jiný hlas: *Les Grecs distinguaient entre trois familles de termes. Par exemple, noesis, l'acte de penser, noema, le produit, et noeton, l'objet de la pensée.*

Jiný hlas: Řekové rozlišovali mezi třemi okruhy termínů. Tedy *noesis*, což je akt myšlení, *noema*, což je produkt myšlení, a *noeton*, což je předmět myšlení.

Jiný hlas: *Vous êtes tout à fait habitués à l'opposition entre les termes en -sis comme noesis et les termes en -ma comme noema. Car vous connaissez tous l'opposition entre praxis et pragma. En français, nous avons l'opposition poiesis, acte, et poiema, le produit écrit.*

Jiný hlas: Uvykli jsme tomu rozdílu mezi termíny, které končí na -sis a na -ma, *noesis*, *noema*. Jistě nám je všem blízký rozdíl mezi *praxis* a *pragma*. Ve francouzštině máme ten rozdíl *poiesis*, akt, a *poiema*, báseň jakožto napsané dílo.

Jiný hlas: *Donc le plus difficile à comprendre est le suffixe -ton, noeton. Alors, pour entrer dans la manière de voir des Grecs, un acte a un aspect subjectif, un aspect objectif, son résultat, et une intentionnalité. C'est cela le noeton.*

Jiný hlas: Největší problém je porozumět té skupině a rozdílu vůči těm předchozím, které končí na tu koncovku -on, *noeton*. Abychom nahlédli těma očima Řeků: každý akt má subjektivní stránku, stránku objektivní, svůj výsledek, a intencionalitu též. A to je to *noeton*. Intencionalita.

Jiný hlas: *Je vais continuer dans le même sens en appliquant cette même division à une autre racine verbale: le verbe phainesthai, il m'apparaît.*

Jiný hlas: Pokusím se toto stejné dělení aplikovat na jiné slovní kořeny. Slovo *phainesthai*, objevovati se, objevuje se něco.

Jiný hlas: *A également trois concepts associés: phantasia, le fait d'avoir une représentation, une représentation en acte, phantasma, l'image morte, et phantaston, l'objet qui est atteint par cette représentation.*

Jiný hlas: Má rovněž tři okruhy: *phantasia*, to je skutečnost, že máme nějakou představu, tedy představu v aktu, *phantasma*, to je ten mrtvý obraz, a *phantaston*, to je předmět, kterého se dosahuje tím představováním.

Jiný hlas: *Tout le système de conceptualisation -sis, -ma, -ton s'est constitué autour de phainesthai, phantasia, phantasma. Car il y a dans les textes d'Aristote et dans les textes stoïciens un commentaire extrêmement précis disant que phantasia, la représentation, vient de phos, lumière.*

Jiný hlas: Celý ten systém konceptualizace -sis, -ma, -ton se vytvořil kolem *phainesthai*, *phantasia*, *phantasma*. V textech Aristotelových i v textech stoických najdeme přesný komentář, kde se vysvětluje, že *phantasia*, tedy to představování, přichází od *phos*, světlo.

Jiný hlas: *Parce que la représentation comme la lumière se montre elle-même et ce qui est en elle, elle-même et son objet.*

Jiný hlas: Neboť představování tak jako světlo se ukazuje samo v sobě, samo a svůj předmět. Světlo se ukazuje jakožto něco samo, a potom je to, co má odraz světla, čili na co svítí.

Jiný hlas: *Vous voyez là une interprétation physique et une genèse de l'intentionnalité de la conscience. La représentation est comme une lumière à notre mesure: elle se montre elle-même et son objet.*

Jiný hlas: Tady vidíte fyzikální výklad a vznik intencionality vědomí. To představování je jakoby světlo nám přiměřené: ukazuje se samo a svůj předmět.

Jiný hlas: *Je crois que lorsque les phénoménologues ont restitué ce passé grec de l'intentionnalité de la représentation, qui avait surtout été mis en évidence par les stoïciens, ils rappelaient ce passé grec pour contourner la déduction kantienne des concepts. Donc de nouveau mettre au panier, jeter la logique dont je viens de parler.*

Jiný hlas: Mám za to, že fenomenologové se znovu chopili toho, co zvláště výrazně předvedli stoikové. Připomněli tuhle řeckou minulost, aby tu kantovskou dedukci konceptů obklopili. Tedy znovu dát do koše, zahodit tu logiku, o níž jsem právě mluvila, a pokusili se interpretovat ty kategorie kantovské jako kategorie aristotelské.

Et interpréter les catégories kantiennees comme des catégories aristotéliciennes.

Jiný hlas: Mohla bych tady předvést některé texty logiky

Hejdánek: formální i transcendentální,

Jiný hlas: *logique formelle et transcendentale* – a mohla bych vám dokázat, že Husserl neviděl tu externí vnější modalitu u Kanta.

C'est sa forme critique de modalité épistémologique.

Její kritickou formou epistemologické modality.

Et il revient à une analyse prédicative tout à fait élémentaire.

A jaksí dospět k té analýze predikativní.

Or, si l'on compare la table des jugements, je reviens toujours à ce point, où la modalité a la position ultime d'un sceau.

Jestliže srovnáme tady tu tabulku úsudků – vracím se pořád k tomuto bodu – kde modalita má tu závěrečnou pozici jakoby razítka, pečete.

Et si l'on compare donc la modalité dans la première table avec la position correspondante dans la dernière table, c'est-à-dire principes de la science de la nature.

A jestliže srovnáme tu modalitu v té první, tam nahoře v první části, s tou spodní, tedy principy přírodních věd.

Dans un autre texte, Kant appelle cette dernière rubrique phénoménologie, c'est-à-dire précisément dans les Principes métaphysiques de la science de la nature.

V jiném textu nazývá Kant tu poslední rubriku fenomenologií, v principech...

Hejdánek: metafyzických principech přírodních věd.

Jiný hlas: ...*dans les Principes métaphysiques de la science de la nature*. Tedy to, co odpovídá modalitě u Kanta, je fenomenologie.

Alors, je crois pouvoir répondre à la question du rapport entre l'objet et la connaissance chez Kant.

Tedy snad budu moci odpovědět na ten vztah mezi objektem a poznáním u Kanta.

Kant pense que toute connaissance est discursive.

Kant se domnívá, že každé poznání je diskurzivní.

Donc un objet n'est posé que médiatement par la modalité d'un jugement.

Tedy předmět je vždycky kladen pomocí modality soudu, nebo modalitou soudu.

Et je dirais même que toute la philosophie critique est construite pour imposer cette épistémologie discursive et médiate contre la phénoménologie immédiate des Grecs.

A řekla bych dokonce, že celá kritická filosofie je postavena proto, aby vnutila tu epistemologii diskurzivní a zprostředkovávající a prosadila ji proti fenomenologii bezprostřední řecké.

Bon, on pourra peut-être ouvrir la discussion sur ce point, mais il me semble qu'il y a au moins une alternative entre l'intentionnalité de la conscience et une épistémologie critique au degré de précision où l'a menée Kant.

O tom snad budeme moct diskutovat, ale mám za to, že existuje přinejmenším alternativa mezi intencionalitou vědomí a kritickou epistemologií v tom stupni přesnosti, kam ji dovedl Kant.

Laissons ça peut-être pour la discussion et très rapidement, je voudrais examiner le dernier point que j'ai promis, c'est-à-dire l'effet de cette logique dont je viens de parler sur les formules de la morale kantienne.

Nechme to k diskusi a velmi rychle bych se chtěla věnovat tomu poslednímu bodu, který jsem slíbila, tedy dopad této logiky na Kantovu morálku.

Je partirai d'une lettre de jeunesse de Walter Benjamin. Peut-être que Walter Benjamin ne vous est pas bien connu. Je pense qu'il est appelé à devenir un des auteurs moitié littéraire, moitié philosophique les plus importants de la première moitié de ce siècle.

Vycházím z jednoho dopisu z mládí Waltera Benjamina. Možná ho, Benjamin, vám není příliš známý. Snad je to jeden z nejvýznamnějších autorů...

Hejdánek: napůl filosofických, napůl literárně vědeckých

Jiný hlas: ...tohoto století.

Dans cette lettre, Benjamin qui voulait produire une œuvre philosophique sur des principes kantien

déclare : „je ne peux pas comprendre l'expression impératif catégorique“.

V tomto dopise Benjamin, který chtěl sepsat dílo o kantovských principech, prohlašuje: „Nedokážu pochopit výraz, porozumět výrazu kategorický imperativ.“

Il y a une difficulté à l'origine : comment quelque chose qui a la forme d'un impératif peut avoir la forme d'un énoncé positif.

Totíž ta nesnáze je v tom, jak to, co má formu imperativu, může mít podobu pozitivní výpovědi.

Bon, on peut voir dans cette remarque quelque chose d'un peu adolescent. J'avoue que j'y ai longtemps pensé. Et je crois que dans sa naïveté d'adolescent, Benjamin avait mis la main sur une réelle difficulté.

Lze v této poznámce vidět jakýsi hřích mládí, nevycválaného. Dlouho jsem si to taky myslela. Ale mám teď za to, že v tom mladistvém... v té mladistvé naivitě přece jen trefil skutečný problém.

Pensez à la structure de la Critique de la raison pratique.

Vzpomeňte na strukturu

Hejdánek: Kritiky praktického rozumu.

Jiný hlas: *Vous savez qu'elle s'achève par les postulats de la raison pratique.* Víte, že končí postuláty praktického rozumu.

Et comme postulats, il y a la liberté humaine, l'existence de Dieu et l'éternité, l'éternité comme possibilité de passage à un état meilleur.

Postuláty jsou lidská svoboda, existence Boží a věčnost – věčnost jako možnost přechodu v lepší stav.

Je laisse de côté le contenu de ces trois postulats, je m'intéresse simplement à la modalité. Un postulat est une formule qui a une modalité.

Tady se chci soustředit pouze na modalitu, co se týče těchto tří postulátů. Postulát je formule, která má modalitu.

Jiný hlas: *Ce n'est pas un axiome.*

Hejdánek: Není to axiom.

Jiný hlas: *C'est quelque chose que je postule, je vous demande d'accepter. Et si vous regardez la table que je vous ai proposée, vous verrez que dans la dernière table, les postulats correspondent à la modalité de la première, sous le numéro quatre.*

Hejdánek: To je něco, co postuluji, co předkládám, o čem chci, abyste to přijali. Ano, a jestli se podíváte na tu tabulku, ta úplně poslední... ty postuláty odpovídají, ta čtyřka odpovídá modalitě, tedy bodu čtyři v tom prvním.

Jiný hlas: *J'ai donc tout à fait raison de dire que les postulats relèvent de la modalité.*

Hejdánek: Tady mám tedy jistě pravdu, že říkám, že postuláty závisí na modalitě a jsou [nesrozumitelné].

Jiný hlas: *Or, le point curieux de la formule kantienne de la moralité.*

Hejdánek: Ale teďka, co je zvláštní na té formuli, na Kantově formuli *morality* nebo mravnosti, mravnosti se říkalo. Jo, ale budu říkat *morality* a bude jasné, co to je.

Jiný hlas: *Et que d'une certaine manière la modalité de nécessité est interne à la formule de la moralité, puisqu'elle est tout son contenu. Le seul contenu de la moralité, c'est le devoir.*

Hejdánek: Modalita nutnosti je svým způsobem vnitřní, je uvnitř té formule *morality*, neboť samotným jediným obsahem *morality* je co? Povinnost.

Jiný hlas: *Si bien que dans la morale très curieusement, Kant regarde une modalité interne. Et Kant s'explique longuement là-dessus, le contenu de la loi morale c'est l'obligation.*

Hejdánek: A tak, což je zvláštní, v *moralitě* vidí Kant vnitřní modalitu. Říká Kant, že obsahem morálního zákona je povinnost.

Jiný hlas: *Le seul rapport que nous ayons à la loi morale, c'est l'humiliation de notre affectivité et le respect pour la loi morale. Les deux, affliction et respect.*

Hejdánek: A jediný vztah, který máme k morálnímu zákonu, je pokoření naší afektivity a úcta k morálnímu zákonu. Tedy ty dvě: jak to pokoření, tak ta úcta.

Jiný hlas: *Autrement dit tous les textes de Kant convergent sur ce point. La loi morale ne nous dit pas fait*

ceci ou fait cela. Elle est comme il dit formelle. Elle ne contient que l'obligation.

Hejdánek: Všechny Kantovy texty směřují k tomuto bodu. Morální zákon nám neříká: dělej to či ono.

Neboť je, jak on říká, formální. Neobsahuje nic jiného než povinnost.

Jiný hlas: *Il y a donc quelque chose d'assez curieux dans la morale kantienne. Une modalité interne pour le contenu, et cependant, comme si Kant en avait besoin pour d'obscures raisons, une modalité externe que sont les postulats de la raison pratique.*

Hejdánek: Tedy je něco zvláštního v mravnosti kantovské. Vnitřní modalita, co se obsahu týče. A přesto, jakoby z nějakých zvláštních důvodů, modalita externí, která je těmi postuláty praktického rozumu.

Jiný hlas: *Et Benjamin au terme de son œuvre qui est une réflexion sur la philosophie de l'histoire et sa manière d'agir dans l'histoire, sans qu'il le dise explicitement me semble avoir résolu l'énigme de cette étrange formule qui aurait à la fois une modalité interne et une modalité externe.*

Hejdánek: A Benjamin v tom svém díle, které je dějinami filosofie [nesrozumitelné], aniž to říká výslovně, zdá se mi, že vyřešil nebo odhalil tuhle záhadu modalit zároveň vnitřní a vnější.

Jiný hlas: *Et que la modalité interne est purement une modalité de renoncement, tandis que la modalité externe les postulats, liberté, existence de Dieu et éternité, sont fondées sur un postulat général du progrès, que ne laisse nullement entrevoir l'impératif de renonciation.*

Hejdánek: Že modalita interní je modalita odřeknutí se. Zatímco modalita vnější, to jest ty postuláty: svoboda, Boží existence a věčnost jsou založeny na obecném postulátu pokroku, který nijak nedovoluje zahlédnout imperativ odříkání, odřeknutí se.

Jiný hlas: *Ce qui laisse entendre que les deux parties de la morale kantienne ne sont pas parfaitement cohérentes entre elles. Entre l'impératif et les postulats. Au moins si l'on s'en tient à l'économie générale du système kantien.*

Hejdánek: Což napovídá, že ty dvě části kantovské morálky nejsou spolu propojeny soudržně mezi imperativem a postuláty. Tedy alespoň tam, chceme-li se přidržet toho obecného uspořádání.

Jiný hlas: *Et en tout cas on comprend sur ce point très précis pourquoi Kant n'a pas pu faire une philosophie de l'histoire, puisque si l'impératif moral n'a qu'une expression d'obligation et de renoncement, il suppose que la nature humaine est foncièrement mauvaise, et l'autre partie suppose un progrès possible.*

Hejdánek: A začínáme rozumět tomu, proč Kant nemohl vytvořit žádnou filosofii dějin. Neboť má-li ten morální imperativ výraz pouze v povinnosti a v odřeknutí se, předpokládá tedy co? Že lidská přirozenost je špatná. A přitom druhá část té morálky předpokládá možný pokrok.

Jiný hlas: *En tout cas un certain nombre de textes comme la religion dans les limites de la simple raison, et des textes de contenu historique comme le projet de paix perpétuelle, supposent la possibilité d'un progrès.*

Hejdánek: Určité texty jako *Náboženství v rámci pouhého rozumu*... ano... a jiné texty historické jako projekt věčného míru, předpokládají možnost pokroku.

Jiný hlas: *Alors avec ces quelques remarques j'aurai fait apparaître une antinomie à l'intérieur du système kantien, me demandant si nous n'étions pas encore sous le coup de cette antinomie, c'est à dire partager entre deux composantes de la pensée éthique, le renoncement et le progrès.*

Hejdánek: Těmito několika poznámkami bych chtěl upozornit na existující rozpornost v kantovském systému a ptám se, jestli nejsme dodnes oběťmi této rozpornosti. To jest, zda nejsme sami rozpolceni mezi dvě složky etického myšlení, a to jest odříkání se a pokrok.

Jiný hlas: *Et peut-être qu'un bon nombre des...*

Hejdánek: A možná, že velká část...

Jiný hlas: *misères historiques et politiques,*

Hejdánek: řada všelijakých běd historických i politických,

Jiný hlas: *dont a souffert l'Europe,*

Hejdánek: které postihly Evropu,

Jiný hlas: *se laisse éclairer par cette antinomie,*

Hejdánek: je možné osvětlit právě touto protikladností.

Jiný hlas: *C'est-à-dire, d'une part le nihilisme, qui est à la limite du renoncement*

Hejdánek: Tedy na jedné straně nihilismu, který je v posledu za tím odříkáním se nebo odmítáním,

Jiný hlas: *et les idéologies du progrès qui sont peut-être les plus terribles.*

Hejdánek: a ideologie pokroku, které jsou pravděpodobně ty nejstrašnější.

Jiný hlas: *Si j'ai pu par des considérations de technique logique éclairer un peu les ambiguïtés du retour à Kant*

Hejdánek: Mohl-li jsem těmito technickými postupy alespoň trochu osvětlit ten návrat ke Kantovi,

Jiný hlas: *jusque dans ses éléments éthiques,*

Hejdánek: až do těch etických prvků,

Jiný hlas: *à la fois je vous aurais montré combien nous sommes tributaires des moyens intellectuels et discursifs qui sont à notre disposition*

Hejdánek: ukázat, do jaké míry jsme poplatní těm prostředkům, které jsme zdědili a které jsou teď nám k dispozici,

Jiný hlas: *et j'aurais trouvé le moyen de vous remercier de votre patience.*

Hejdánek: a zároveň vám poděkovat tímto za vaši trpělivost.

Jiný hlas: *...noeton est l'objet de pensée...*

Hejdánek: že noeton je předmět myšlení.

Jiný hlas: *J'aimerais protester contre cette égalité entre l'intentionnalité et l'objet de pensée.*

Hejdánek: Proti tomu rovnítku mezi intencionalitou a předmětem myšlení.

Jiný hlas: *L'intentionnalité c'est la qualité de la pensée, l'objet ne l'est pas.*

Hejdánek: Intencionalita je vlastnost myšlení, kdežto předmět nikoliv.

Jiný hlas: *L'objet de pensée peut changer, l'intentionnalité demeure.*

Hejdánek: Předmět myšlení se může měnit, intencionalita zůstává.

Jiný hlas: *Malheureusement la réponse va être un petit peu longue.*

Hejdánek: Odpověď bude bohužel trochu delší.

Jiný hlas: *Là encore, pardonnez-moi mais il vaut mieux que les choses soient claires, je vous avais envoyé un article sur la logique grecque qui n'est jamais parvenu...*

Hejdánek: Tady opět, odpusťte mi, ale je lépe, aby věci byly jasné. Znovu připomínám, že jsem posílala článek o řecké logice, který vám, jak je vidět, nedošel,

Jiný hlas: *dans lequel tout ça était exposé un peu plus longuement.*

Hejdánek: kde tato věc byla [nesrozumitelné],

Jiný hlas: *mais je peux revenir très précisément à votre question. J'ai dit que le noeton était l'objet de la pensée*

Hejdánek: ale mohu se vrátit velmi přesně k vaší otázce. Já jsem řekla, že noeton je předmět myšlení,

Jiný hlas: *pour dire ce que vise la pensée, mais non l'objet matériel, physique.*

Hejdánek: ve smyslu toho, na co je to myšlení zaměřeno, a ne nějaký předmět materiální, fyzický.

Jiný hlas: *C'est bien ce que vise ma pensée, mais je peux viser quelque chose qui n'existe pas.*

Hejdánek: To je předmět jako to, k čemu myšlení míří, ale mohu mířit i k tomu, co neexistuje.

Jiný hlas: *En ce sens-là, je dirais comme vous, le noeton est une qualité de la pensée.*

Hejdánek: V tomto smyslu bych řekla skutečně, že noeton je vlastnost myšlení.

Jiný hlas: *Bon, mais vous m'accorderez que tout ce vocabulaire et cette conceptualisation est d'origine grecque.*

Hejdánek: Musíte ovšem mi přiznat, že celý tento slovník je řeckého původu.

Jiný hlas: *Pour un Grec, on ne peut pas penser une qualité de la pensée qui ne serait pas une pensée spécifiée, une pensée de quelque chose.*

Hejdánek: Pro Řeka je nemožné myslet o nějaké kvalitě myšlení, která by nebyla nějak specifikovanou

myšlenkou, tedy myšlenkou o něčem, myšlení o něčem.

Jiný hlas: *Et je crois qu'un phénoménologue dirait la même chose.*

Hejdánek: A myslím, že fenomenolog musí říct totéž.

Jiný hlas: *Donc le noeton est une qualité de la pensée, mais d'une pensée spécifiée.*

Hejdánek: Noeton je vlastnost myšlení, ale myšlení specifikovaného.

Jiný hlas: *Alors maintenant je peux apporter quelques compléments sur le vocabulaire grec.*

Hejdánek: A teď několik dodatků k tomu řeckému slovníku.

Jiný hlas: *Les Grecs distinguaient entre le noeton comme l'objet visé et tynkanon l'objet qui se trouve être là.*

Hejdánek: Řekové rozlišovali mezi noeton jakožto předmět, kterému myšlení míří, a tynkanon jako předmět, který je tu, který tu leží.

Jiný hlas: *Donc je crois que votre distinction serait entièrement respectée.*

Hejdánek: Tedy myslím, že opravdu to vaše rozlišení je na místě a je zachováno.

Jiný hlas: *Je peux ajouter deux autres petites précisions.*

Hejdánek: Ještě dvě přesnější.

Jiný hlas: *L'adjectif verbal en -ton comme noeton...*

Hejdánek: To... jak se to řekne, to slovesné adjektivum v -ton...

Jiný hlas: *Cela a été montré par un linguiste français Benveniste.*

Hejdánek: bylo to prokázáno tím Benvenistem, francouzským Benvenistem.

Jiný hlas: *Oui, -ton signifie ce en quoi s'achève l'acte.*

Hejdánek: -ton znamená to, kde se ten akt zakončuje, dovršuje.

Jiný hlas: *C'est une catégorie tout à fait spéciale de la grammaire grecque.*

Hejdánek: To je tedy naprosto specifická kategorie řecké gramatiky, kterou my sotva můžeme vyjádřit.

Jiný hlas: *Il y a d'autres exemples, lekton, ce en quoi s'achève l'acte de dire, legó.*

Hejdánek: Jsou i další příklady, lekton je to, v čem se dokončuje ten akt mluvení, legó.

Jiný hlas: *Et l'exemple que donne Benveniste est un exemple latin, jus nuptiæ.*

Hejdánek: A příklad, který dává Benveniste, je příklad latinský, ius nuptiae.

Jiný hlas: *, qui veut dire des nocces où le rituel du droit a été entièrement effectué.*

Hejdánek: To znamená svatbu, kde ten rituál právní byl skutečně uzavřen, vykonán.

Jiný hlas: *Donc bien que l'acte est totalement accompli.*

Hejdánek: Tedy ten akt je dokonale dovršen, završen.

Jiný hlas: *Mais j'ai dit que j'avais une autre précision à apporter, le grand linguiste que vous connaissez, Jakobson, a traduit, enfin, a donné comme équivalent du terme noeton, le traductible.*

Hejdánek: Ještě jedno upřesnění. Jakobson, kterého všichni známe, jako ekvivalent slovu noeton užil přeložitelné, to slova přeložitelné.

Jiný hlas: *C'est-à-dire ce qui, l'intention objective qui appartient à de deux langues différentes, et qui apparaît lorsqu'on traduit un énoncé d'une langue dans une autre. Où il apparaît clairement que l'intentionnalité de la pensée ou l'intentionnalité de la représentation est l'objet que nous visons, ce que j'ai appelé objet de la pensée, mais non la chose réelle.*

Hejdánek: To jest objektivní intence, která přísluší ke dvěma různým jazykům a která se objeví tehdy, když výpověď převádíme z jednoho jazyka do druhého. Tady intencionalita myšlení nebo představování a předmět, ke kterému míříme, tedy předmět myšlení, a ne reálná věc.

Jiný hlas: *Je dirais, si je parle d'une tasse, la tasse que je vise n'est pas cassable, ne peut pas être cassée.*

Hejdánek: Mluvím-li o třeba talíři, o tom šálku, ten hrnec, na který mám zaměřeno, ten není rozbitelný samozřejmě.

Jiný hlas: *Est-ce que j'ai répondu à votre question?*

Hejdánek: Odpověděl jsem na vaši otázku?

Jiný hlas: [nesrozumitelné] *Mais j'aimerais voir la différence entre l'intentionnalité et l'objet intentionnel.*

Parce que si le noeton est l'objet de l'intention de la pensée, on ne peut pas dire que l'intentionnalité est l'objet de la direction de la pensée. To by znamenalo, že naše myšlení směřuje ke své rozprostraněnosti.

Hejdánek: *Ještě jednou závěrem. Si on veut dire que l'intentionnalité et l'objet de pensée sont égaux, donc si nous disons que le noeton est la faculté de penser, et que to směřování myšlení, teda to myšlení směřuje ke své rozprostraněnosti, ça veut dire que la pensée vise sa faculté.*

Jiný hlas: *C'est une aporie propre à la phénoménologie husserlienne.*

Hejdánek: Říká, to je skutečně aporie, která je vlastní husserlovské fenomenologii.

Jiný hlas: *Il faut bien distinguer entre l'objet de la pensée et l'intentionnalité. Elle ne parle pas du tout d'un objet réel.*

Hejdánek: Ne, jde o to, že intencionalita a předmět, intencionalita a předmět může být intencionalita a my víme, že předmětem, ještě jednou, že intencionalita může být intencionálním předmětem, ale ovšem výjimečně. Obvykle je intencionální předmět něco jiného než intencionalita. Naopak, to je privilegium té výkladové stroje.

Jiný hlas: *Je remercie le professeur Hejdánek de sa précision, mais j'ajouterais que madame a très bien vu que ma první odpověď byla strategická. Il est fort clair que je ne crois pas du tout à l'intentionnalité de la conscience. C'était une structure linguistique, la structure linguistique grecque, qui a créé l'intentionnalité de la conscience. Et c'était parfaitement compréhensible dans une théorie empiriste de la représentation comme fut celle des Grecs, et qui devient une aporie lorsque, ayant admis avec Kant que la pensée est discursive, on essaie de reporter sur la discursivité une propriété qui est immanente à la perception, mais qui ne va pas au-delà.*

Hejdánek: Dobře pochopila, že ta první odpověď byla strategická. Je dostatečně jasné, že já v intencionalitu vědomí nevěřím. To je jazyková struktura, a sice struktura řecká, která stvořila tu intencionalitu vědomí, a to bylo snadno srozumitelné v tom systému, v tom systému řeckém. Ted' jsem to ztratil. Ještě jednou, prosím vás. Ještě jednou. Zůstáváme-li v tom řeckém systému, jehož základem je vnímání, *percepce*, neboť i pro Platóna dosahujeme těch ideálních entit na základě těch perceptivních počítků.

Jiný hlas: Ne?

C'est le sens du Banquet.

Jiný hlas: A to je smysl toho dialogu *Symposion*.

Jiný hlas: *L'aporie naît lorsque on essaie de transporter à un système entièrement discursif des concepts qui ont été élaborés pour une théorie de la représentation.*

Jiný hlas: Ta aporie, neřešitelná nesnáze vzniká tehdy, když se pokusíme přenést do systému diskurzivního pojmy, které byly vypracovány pro teorii představování, představ.

Jiný hlas: *Et il me semble que la modalité kantienne était à la fois une réponse à l'idéalisme cartésien, au problème général comment donner de l'objectivité à nos représentations, et en même temps une machine de guerre contre la théorie de la représentation.*

Jiný hlas: A mně se zdá, že kantovská modalita byla zároveň odpovědí na karteziánský idealismus, na problém, jak dát, zaručit objektivitu našich představ, představování, a zároveň to byl válečný stroj proti teorii představ.

Jiný hlas: *Si je peux continuer un petit peu sur ce point. Il y a toute une partie de mon développement que j'ai laissé de côté. Mais où Kant montre très bien que dans tout énoncé il y a sous-entendu un „je pense“. Mais cette intervention du „je“ dans la pensée, ego, est ce cela même que Kant dans l'Anthropologie appelle égoïsme logique. Et tout le problème de la déduction des concepts consiste à séparer le „je“ de l'égoïsme logique des fonctions discursives qui sont nécessaires pour constituer la connaissance.*

Jiný hlas: Možná k tomu ještě pár slov. Nechala jsem jaksi stranou celou jednu část připraveného příspěvku, kde Kant jasně dokazuje, že v každé výpovědi je skrytě obsaženo „myslím“. Ano, ta intervence ego v myšlení je totéž, co v *Antropologii* Kant nazývá logickým egoismem. A veškerý problém dedukování konceptů spočívá v tom, jak oddělit ego od logického egoismu, od funkcí, které jsou nezbytné, aby mohly

tvořit poznání.

Jiný hlas: *Kant ne dit pas : l'objet de la pensée est égal à la pensée de l'objet, mais il dit : l'objet d'expérience est l'expérience de l'objet. Autrement dit il faut passer par un système qui est développé dans la Critique de la raison pure et qui valide l'illusion de l'intentionnalité de la pensée.*

Jiný hlas: Kant neříká, objekt myšlení se rovná myšlení objektu, ano, ale říká, objekt zkušenosti je zkušenost objektu. Tedy jinak řečeno, musíme projít tím systémem, jak ho předkládá *Kritika čistého rozumu*, a který zplatňuje tu iluzi intencionality myšlení.